

Milí čtenáři,

můj táta byl vášnivý fotograf a dlouhá léta mu k tomu stačila flexareta a černobílý film na dvanáct snímků. Obrázky ovšem dělal velmi pěkné a obzvláště se přitom vždy těšil na letní dovolenou. Jen jednou mu to tak trochu nevyšlo a pokazil jsem mu to já, tehdy tuším čtyřletý. Ze všech profesí jsem tenkrát míval v největší úctě holiče: s obzvláštním respektem jsem hledával na pána, který byl natolik mocný, že mohl jiným lidem upravovat tu nejdůležitější a nejkřehčí součást těla: hlavu. Kam se hrabal lékař napravující polámané ruce a nohy – to byly periferie; ale hlava – no jen si to představte! Teprve po letech jsem si stejnou posvátnou hrůzou opředl zubaře, který se dokonce – doslova! – vrtává kdesi uvnitř, ale teď chci vyprávět o těch vlasech. Měli jsme tenkrát namířeno tuším do Krkonoš a rodiče kamsi odešli na poslední předdovolenkový nákup. A já jsem se rozhodl, že vyzkouším, co to obnáší kráčet ve stopách velkého Mistra. Vzal jsem si nůžky, hřeben a kartáč na vlasy, kolem krku si hodil ručník, stoupl jsem si před sklo knihovny a se zodpovědným výrazem ve tváři jsem se pustil do díla. Když se rodiče vrátili po čase domů, našli na koberci v obýváku horu patrně myších chlupů a nad tím stál kluk vzdáleně povědomých rysů, s dohola vystříhaným kolečkem na temeni hlavy. Dál už to šlo rychle: tatínek zavolal svému známému holiči, ten přišel i s mašinkou, a aby do věci vnesl systém, prakticky dohola mi ostříhal celou hlavu: jaký div, že na prázdninových fotkách z toho léta jsem se pak moc neobjevil. Prostě, když dva dělají totéž, nemusí to být totéž.

Proč o tom píšu? V uplynulých týdnech jsem zjistil, že dřevorubci nedávno oholili temena dvou vrchů a – světe, div se – podle mého skromného soudu to udělali dobře. Nad Malší u Kaplice vykoul s náznakem někdejší monumentality gotický hrad Pořešín; celé generace se skrýval v nepřehledném lese, jenž jej obrostl, až sdružení Hrady na Malší vysvobodilo zříceninu z tmavého porostu a vrátilo jí – i konzervačními pracemi – někdejší působivý zjev. Druhá lokalita je mnohonásobně proslulejší: uneskový barokní poutní kostel Zelená Hora u Žďáru nad Sázavou (autor Jan Blažej Santini) také přišel o okolní lesík, který jej beze zbytku skrýval vzdáleným pohledům, a dnes ční do daleka jako harmonizující, mnoha skrytými významy prodchnutá spojnice nebes a země. Jenže se kácí i jinde: v Novohradských horách například. Pavla Matějková vás ve svém článku upozorní na stavební plány na místě někdejší osady Stříbrné hutě (do oblasti vás dnes zavede i páté pokračování našeho cykloprůvodce). A na předletní členské schůzi kaplická členka Cally Blanka Michlová informovala o již uskutečňovaném záměru zohyzdit v Novohradkách prostřednictvím penzionů (a příjezdovými silnicemi atd. atp.) dvě nádherná umělá jezera: Zlatou Ktiš a Jiřickou (Pohořskou) nádrž. Samozřejmě, že jde jen o pár stromů, jenže tady se nejedná o ruderální porosty jako třeba u toho Žďáru, ale o dosud vzácně odlehlá místa, kde přírodní procesy působily po desetiletí na desítkách čtverečních kilometrů naprosto nerušeně (kdo chtěl, mohl sem zajet na kole, ale byl tu vždy jen krátkodobým hostem – kolik takových lokalit ve střední Evropě ještě zbývá? Ani na Šumavě v takových rozlohách už nejsou!). Teď budou tato místa turistickému průmyslu (prý zejména fanouškům rybaření!) položena k nohám jako skolená zvěř. Relativní nedotčenost krajiny bude trvale narušena.

Na stránkách srpnového Ďáblíka sídlí břehule, obojživelníci i ptactvo, nakoukneme do Číny, do českých výzkumů veřejného mínění i do českobudějovické teplárny, na anketu Strom roku a všímáme si již i nového ministra životního prostředí. Pěkné pokračující léto!

Tomáš Malina

Rekreační bydlení v přírodním parku - včelín jako záminka

Stříbrné Hutě v Novohradských horách jsou panenským koutem česko-rakouského pohraničí. Bez povolení se sem autem nedostanete, přístup je možný pouze na kole nebo pěšky. A právě pro svoji nedostupnost zatím zachovává toto jedinečné území Novohradských hor svůj krajinný ráz a nedotčenou přírodu. Ne nadarmo se zástupci Správy CHKO Blanský les, v jejichž správní kompetenci území částečně leží, přiklánějí k názoru, že pokud by kdy byly Novohradské hory vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí,

byly by Stříbrné Hutě bez nadsázky 1. zónou CHKO. Jenomže k tomuto tolik potřebnému kroku již léta chybí politická vůle...

A tak, se zdrcující podporou neblaze znovelizovaného stavebního zákona z roku 2009, se zde, na zelené louce, daleko za obydleným územím, mezi lesy, nyní může vesele stavět. „Povedená“ novela totiž umožnila, aby v obcích, které nemají vydaný územní plán, mohly být umístovány na nezastavěných plochách (tedy zcela mimo intravilán obce) stavby pro bydlení, za podmínky, že budou zároveň stavbami zemědělskými. Postačí souhlas místního zastupitelstva, kterému je dokonce novelou přiznáno postavení dotčeného orgánu, tedy postavení stejné jako odborný aparát

specializovaných úředníků městských nebo krajských úřadů! Takové znění zákona samozřejmě nahrává jeho obcházení. Navíc je každému jasné, jak to na některých malých obcích se zastupiteli vypadá. Tak se stalo i v případě Stříbrných Hutí, kde se ve smyslu rčení „aby se vlk nažral a koza zůstala celá“ do kolonky zemědělská stavba s ubytováním napasoval jako „zemědělský předpoklad“ včelín. Na první pohled sice absurdní, ovšem zcela reálná situace. Nadpoloviční většina zastupitelstva obce Pohorská Ves řekla záměru ano.

Oponenti by jistě namítli, že Stříbrné Hutě byly v dávné minulosti živou vesnicí se sklářskou tradicí, která byla po 2. světové válce po vyhnání Němců srovnána se zemí, ovšem srovnávat zpřetrhané dějiny s realitou, která v následujících desítkách let nastala a paradoxně příznivě ovlivnila chráněné hodnoty území, nelze.

Nyní už bude jen na orgánech ochrany přírody a občanských sdruženích, aby se vydaly do argumentačního boje za zachování ochrany výjimečné přírody proti zájmům, které by nevratně zasáhly do přírody i krajiny údolí dosud neposkvřené Stříbrných Hutí.

Pavla Matějková

Jak dopadly loňské zásahy na podporu obojživelníků?

Na podzim roku 2009 nechala Calla upravit či obnovit tůň ve třech jihočeských pískovnách (Borkovice – Jitra, Hluboká u Borovan, Třebeč). Hlavním cílem těchto zásahů bylo zlepšení podmínek pro obojživelníky a další vodní živočichy.

Jedním z častých nešvarů, kterými podobné aktivity často trpí, je odborné posouzení zásahů. V mnoha případech může „rybníček“ pro žáby znamenat vyhubení daleko vzácnějších druhů bezobratlých. Také parametry nově vytvářených či obnovovaných tůní by měly vyhovovat alespoň těm zmiňovaným obojživelníkům (ani to není vždy pravidlem). Na jaře letošního roku byly proto zadány orientační průzkumy obojživelníků a vodních brouků, které měly ověřit úspěšnost zásahů. Zhostili se jich zoologové David Fischer a Milan Boukal.

Pískovna Třebeč se stala již tradičním místem, kde se staráme o tamní vzácné obyvatele, byť v minulosti šlo pouze o břehule. Po vytvoření tůní byl v pískovně zjištěn výskyt šesti druhů obojživelníků včetně celoevropsky chráněné kuňky obecné. Za zmínku stojí hlavně potvrzení vzácné blatnice skvrnité, která zde nebyla pozorována již velmi dlouho a letos se zde vyvíjí velké množství pulců. Z vodních brouků nebyly v tůních nalezeny žádné významné druhy, jako perspektivní však byla označena plocha s mělkými kalužemi

pod stěnou pro břehule (ostatní tůně jsou pro vzácné vodní brouky příliš hluboké nebo zarostlé).

Pískovna Hluboká u Borovan (říkáme jí také pískovna U Žemličky podle nedalekého chráněného území) hostí podle průzkumu sedm druhů obojživelníků, a to včetně tří druhů čolků – velkého, obecného a horského. Nejtatraktivnějšími obyvateli mezi místními obojživelníky jsou určité rosničky zelené. Z hlediska vodních brouků hostí tůně spíše běžnější druhy, proto je do budoucna doporučeno management orientovat spíše na obojživelníky.

V pískovně Borkovice – Jitra byl potvrzen výskyt šesti druhů obojživelníků, opět včetně tří druhů čolků. Pískovna je především pro čolky velmi významným místem rozmnožování. Nově vytvořené či obnovené tůně byly v roce 2010 nanejvýš důležité, protože v největší (neupravené) tůni došlo k přemnožení nepůvodních sumečků amerických, kteří právě čolky požírali v obrovském množství. Ze všech tří pískoven jsou Jitra nejzajímavější pro vodní brouky. Především zde byl nalezen reliktní potápník z těžko vyslovitelným jménem *Bidessus grossepunctatus*. Jedná se o mizející druh (vázaný na rašeliník), kterému vyhovuje stávající „mozaikovitý“ management pískovny, na němž se Calla podílí.

K závěrům obou průzkumů samozřejmě budeme v dalších letech přihlížet, aby management všech tří lokalit vytvářel vhodné podmínky pro jejich vzácné obyvatele. Průzkumy jsou k dispozici také dalším odborníkům, které se na péči o pískovny a jeho plánování podílejí.

Vytvoření tůní v loňském roce proběhlo zejména díky podpoře EOG Association for Conservation. Projekt byl podpořen také grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti. Děkujeme.

Jiří Řehounek

Obnova hnízdních stěn pro břehule byla úspěšná

Calla obnovila v letošním roce v jižních Čechách šest hnízdních stěn pro břehule říční. V pěti z nich se břehule skutečně usídlily, dvě kolonie patří k největším v Jihočeském kraji. První hrabající břehule se letos objevily již koncem dubna v Přírodní památce Pískovna na cvičišti u Jindřichova Hradce. Jejich přilet na zbylá hnízdiště se však letos opozdil.

Výsledky letošních zásahů jsou poměrně povzbudivé. Břehulí kolonie ve Lžíně na Táborsku a v Záblatí na Třeboňsku jsou opravdu početné. V první bylo napočítáno celkem 297 hnízdních nor (viz foto Petra Heneberga), ve druhé 251 hnízdních nor. Poměrně velkou kolonii s 54 norami hostí také stěna v Přírodní památce Pískovna na cvičišti u Jindřichova Hradce, kterou

Calla upravila ve spolupráci s místním sdružením Hamerský potok. V pískovně Třebeč na Borovansku břehule vyhrabaly 70 nor. Nejmenší kolonie o čtyřech norách vznikla v pískovně u Slavošovic; v pískovně Borkovice – Jitra nehnízdí břehule vůbec.

Neúspěch na poslední jmenované lokalitě může být způsoben přílišnou tvrdostí substrátu, bude ovšem ještě předmětem dalších analýz. Vynaložené úsilí by však nemělo přijít vniveč, protože poslouží při dalších průzkumech. V současné době totiž sledujeme osídlování upravených stěn dalšími druhy živočichů, např. blanokřídlým hmyzem. Do budoucna nám to pomůže při případných úpravách metodiky.

Jako velký problém se ukazuje v některých případech jednání s majiteli pozemků v pískovnách. Na řadě perspektivních lokalit stěny obnovit nemůžeme, protože tomu brání právě nesouhlas majitelů. A to i přesto, že na ně nemáme žádné požadavky kromě podpisu souhlasu s úpravami stěny. V jednom případě jsme byli dokonce odmítnuti s poukazem na ekonomickou krizi. Prý na nějaké ptáky není čas. Inu – taky názor.

Podle tiskové zprávy Cally Jiří Řehounek

Rekreanti ničí hnízdní stěny břehulí

Lidská neukázněnost může znamenat vážné ohrožení pro hnízdiště břehulí. Na některých místech hrozí sesouvání hnízdních stěn s koloniemi těchto ptáků, protože z jejich nezpevněného povrchu rekreanti skáčou do vody. Týká se to samozřejmě stěn nad hladinou šterkopískových jezer, která jsou v létě vyhledávanými místy pro koupání. Letošní hnízdní sezóna je posunutá kvůli chladnému jaru, takže ještě i koncem července mohla být v norách mláďata.

Pracovníci státní ochrany přírody v červenci podnikali na ohrožených místech namátkové kontroly, při kterých mohou fyzickým osobám udělit za výše popsané chování pokutu 10 – 20 tisíc korun podle závažnosti přestupku. Na problém nás letos upozornili i očití svědkové, kteří se pokoušeli skákajícím vandalům jejich protizákonné počínání rozmluvit. Bohužel však není možné, aby někdo břehule hlídal nepřetržitě.

Na každém šterkopískovém jezeru je bezpochyby mnoho míst, ze kterých se dá skákat do vody. Břehulích kolonií je však v celém Jihočeském kraji jen několik desítek. I proto jsme se odhodlali po konzultacích s Petrem Henebergem a kolegy ze Správy CHKO Třeboňsko vydat k tématu tiskovou zprávu. Třeba se najdou další ochránci břehulí, kteří se kvůli nim začnou na úkor koupání a opalování hádat s neukázněnými rekreaty.

Podle tiskové zprávy Cally Jiří Řehounek

Českobudějovická teplárna turbínu vymění, bude ale odsiřovat

Krajský úřad Jihočeského kraje povolil Teplárně České Budějovice a.s. výměnu turbíny v provozovně na Novohradské ulici za novou kondenzační (rozhodnutím o změně integrovaného povolení ze dne 9. 7. 2010). Tato změna přinese zvýšení spotřeby hnědého uhlí o více než 24 tisíc tun ročně a související vyšší emise oxidů síry, prachu i skleníkového CO₂. Na druhou stranu bude muset provozovatel zlepšit kvalitu ovzduší v Českých Budějovicích. V podmínkách povolení je přímo stanovena povinnost nejpozději do konce roku 2016 uvést do provozu odsíření obou uhelných kotlů, které sníží emise oxidu siřičitého na desetinu. Tedy

opatření, které provozovatel původně neměl v plánu.

Do poloviny roku 2012 bude muset Teplárna České Budějovice předložit koncepci rozvoje provozoven Novohradská a Výtopna Vráto, která bude v souladu s Programem ke zlepšení kvality ovzduší Jihočeského kraje. Do roka bude vypracována nová rozptylová studie s dopadem provozu celé teplárny na sídelní zástavbu v Českých Budějovicích a okolí.

Edvard Sequens ze sdružení Calla řekl: „Záměr českobudějovické teplárny, který za cenu navýšení spotřeby hnědého uhlí a vyšších emisí vypustí část tepla bez užitku do vzduchu, naši podporu nezaslужuje. V rámci probíhajícího řízení se podařilo prosadit maximum možného, zejména pak povinnost odsíření.“

Monika Machová Wittingerová z Jihočeských matek řekla: „Českobudějovická teplárna často mluví o ekologizaci podniku. Jestli nejde o pouhou proklamaci, ukáže budoucnost. Budeme pečlivě sledovat, zda teplárna odsíření do konce roku 2016 skutečně provede.“

Tisková zpráva Cally a Jihočeských matek

Vážený pane ministře, chraňte naše zdraví a kvalitu života každého z nás

Hlavní české ekologické organizace přivítaly při nástupu do funkce nového ministra životního prostředí Pavla Drobila před jeho úřadem. Předaly mu obří korespondenční lístek s hlavními úkoly, jejichž řešení od něj veřejnost očekává.

Patří mezi ně:

Nový zákon o ovzduší, který bude chránit občany, nikoli velké znečišťovatele

Hygienické limity rakovinotvorného benzo(a)pyrenu jsou překračovány v místech, kde žije 42 % obyvatel České republiky. Koaliční strany slíbily nový zákon, jehož návrh ministerstvo již v minulých letech připravilo. Kvůli velkému odporu ale hrozí, že nová vláda předloží návrh bez důležitých nástrojů, které by velké průmyslové znečišťovatele přiměly k omezení katastrofálního znečištění ovzduší na Ostravsku, Mostecku, v Praze i jinde.

Lepší ochranu úrodné půdy před živelnou výstavbou

Výstavba u nás pohlcuje několik hektarů zemědělské půdy denně. Projednávání návrhu zákona, který měl zemědělskou půdu lépe chránit, minulá Poslanecká sněmovna nedokončila.

Péči o divokou přírodu v národních parcích, jež navštěvují miliony turistů

Národní parky chrání unikátní českou přírodu a slouží turistům. Pomáhají také místním ekonomikám řady pohraničních obcí. Nová koalice se musí rozhodnout, jestli vylepší a rozšíří ochranu přírody v národních parcích, nebo dá přednost dřevařským společnostem.

Právo na informace a na připomínkování staveb továren či skládek v sousedství

Ministr průmyslu a obchodu Vladimír Tošovský nedávno navrhl razantně seškrtat zákon, díky kterému občané mohou vědět, jaké škodlivé látky vypouští továrna za jejich domem do vzduchu, řek nebo odpadů. Chce také místní lidi vyloučit z rozhodování o důležitých povoleních pro velké projekty – skládky, elektrárny, doly a podobně – v jejich obci. Utajování a vylučování veřejnosti z rozhodování je živnou půdou pro korupci. Nová vláda se musí rozhodnout, zda bude respektovat občanská práva tak, aby Česká republika konečně naplnila jak Listinu základních práv a svobod tak své mezinárodní závazky.

Ochranu stromů ve městech či v alejích kolem silnic před kácením

Ministerstvo již loni sepsalo klíčovou vyhlášku, která má chránit populární aleje a stromy ve městech před živelným kácením. Doposud ji však nevydalo. Nyní lze bez povolení a bez náhrady libovolně kácet většinu stromů, které rostou v městských parcích, u dětských hřišť, na náměstích či ve stromořadích.

Zateplování domů a podporu zelené energie, která sníží emise i dovoz zemního plynu

Česká ekonomika utratila loni každý den 246 milionů korun jen za dovoz ropy a ropných výrobků. Vláda musí přijít s novými programy, které sníží závislost na dovážených fosilních palivech z nespolehlivých zemí a zároveň ušetří domácnostem tisíce korun za teplo a energii: s konkrétním plánem, jak rozšířit plošné zateplování domů, zlepšit podporu obnovitelných zdrojů energie, investovat do veřejné dopravy i cyklostezek a podobně.

Společná tisková zpráva: Ateliér pro životní prostředí, Arnika, Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Ekologický právní servis, Greenpeace, Hnutí DUHA, PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Ekologický institut Veronica, Zelený kruh

I v letošním roce pokračujeme v průběžném sbírání podivuhodných výroků, které budou mít šanci utkat se v celostátní soutěži Zelená perla roku 2010. Budeme rádi, pokud nám pomůžete s nominacemi a citacemi, které Vás zaujmou. Posílejte je na adresu redakce. Zatím to vypadá, že v novém vedení Ministerstva životního prostředí se ocitly přímo perlorodky. Zůstaňme dnes u hlavy nejvyšší.

Edvard Sequens

„Dopady klimatu v Mikronésii mě zajímají, pokud nenarušují práci v České republice.“

Ministr životního prostředí Pavel Drobil (ODS), na tiskové konferenci při představování svých priorit dne 22. července 2010

„Četl jsem několik statí z knihy Václava Klause Nikoliv zelená, ale modrá planeta. Rád jsem si přečetl i vystoupení Martina Bursíka k těmto věcem. Ale férově přiznávám, že jsem dodneška neměl potřebu nějak empiricky studovat dopady průmyslu na klima.“

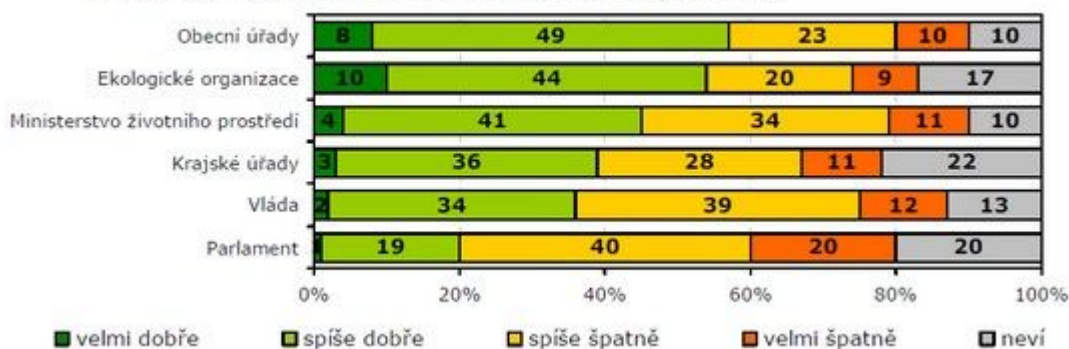
Ministr životního prostředí Pavel Drobil (ODS), v rozhovoru pro časopis Instinkt, 20. července 2010

Ekologické organizace opět lepší než kraje nebo vláda

Centrum pro výzkum veřejného mínění představilo výsledek průzkumu zaměřeného na otázky životního prostředí, který provádělo na začátku května. Obecně je se stavem životního prostředí v České republice velmi spokojeno 4 % a spíše spokojeno 53 % dotázaných (a těch bylo přesně 1061). Ještě větší spokojenost s životním prostředím panuje v místě bydliště dotázaného, kde je velmi spokojeno 11 % a spíše spokojeno 55 % oslovených. Nepřekvapí, že výrazně spokojenější jsou obyvatelé vesnic, naopak méně spokojeni jsou lidé z velkých měst.

Na otázku: „Stará se podle Vašeho názoru Česká republika o ochranu životního prostředí?“ si 54 % odpovídajících zvolilo, že přiměřeně, 2 % příliš mnoho, 40 % nedostatečně a zbytek nevěděl. Zajímavé a jako již každoročně zároveň přinášející pocit zadostiučinění je hodnocení činnosti různých institucí a organizací při ochraně životního prostředí. Nejlépe je již vnímána aktivita obecních úřadů (57 % kladných odpovědí) a ekologických organizací (54 % kladných odpovědí). Hůře nahlízejí čeští občané na činnost ministerstva životního prostředí (45 %), krajských úřadů (39 %) a vlády (36 % kladných odpovědí). Nejméně příznivě je hodnoceno působení parlamentu (20 % kladných odpovědí).

Hodnocení činnosti v ochraně životního prostředí

Dvě pětiny lidí (40 %) říkají, že mají dostatek informací o stavu životního prostředí u nás, naopak 55 % tvrdí, že informací o životním prostředí v ČR má nedostatek. Tento názor je diferencován podle vzdělání a životní úrovně odpovídajících. Lidé s maturitou a zejména vysokoškolsky vzdělaní častěji deklarují dostatek informací. Rovněž obyvatelé s dobrou životní úrovní mluví ve větší míře o dostatku a naopak.

Další částí průzkumu bylo označení různých globálních environmentálních témat z hlediska závažnosti daného problému. Za nejzávažnější ohrožení je považováno znečištění pitné vody (93 % „velmi + dosti závažný problém“), hromadění odpadů (92 %) a nedostatek pitné vody (90 %). Nedostatek pitné vody je navíc nejčastěji označován jako „velmi závažný problém“ (61 %). S malým odstupem následuje úbytek

deštných pralesů (85 %), úbytek druhů (83 %), vyčerpání zdrojů surovin (83 %) a znečištění půdy (81 %). S větším odstupem se pak řadí přelidnění (67 %), globální oteplování (64 %), pěstování geneticky upravených potravin (50 %) a jako poslední provoz jaderných elektráren. Zde součet odpovědí „velmi závažný problém“ a „dostí závažný problém“ činil 47 % a součet odpovědí „málo závažný problém“ a „vůbec to není problém“ 43 %. Nejčastěji se respondenti nedokázali vyslovit v otázce pěstování geneticky modifikovaných potravin, odpověď „nevím“ uvedla v tomto případě celá pětina účastníků výzkumu.

Edvard Sequens s využitím tiskové zprávy CVVM

[Závěry výsledků šetření „Česká veřejnost o životním prostředí“ ke stažení.](#)

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Mezi supy?

Celá řada westernových hrdinů občas tklivě pozorovala oblohu, na níž už kroužili „supi“ v předtuše dramatického masakru kladných i záporných postav. I jedna z méně povedených zfilmovaných mayovek nese název „Mezi supy“. Pokud bychom se drželi geografického zadání autora příběhů o Vinnetouovi a Old Shatterhandovi (i autorů všech ostatních westernů), tak se každému biologovi na mysl vkrádá pochybnost. I když je třeba připomenout, že označení „supi“ nebylo zrovna v tomto filmu vyhrazeno ptákům, kde by se v Severní Americe supi vzali?

Na severoamerickém kontinentu totiž nahrazuje supy jiná skupina mrchožravých dravců – kondori. Jejich způsob života i tvar těla je často podobný jako u supů, patrně se však jedná o příklad tzv. konvergentního vývoje (konvergence – podobnost dvou nepříbuzných skupin přizpůsobených stejnému způsobu života). Od supů (a všech ostatních dravců) kondory odlišují např. perforované a vzájemně propojené nozdrý. A zatímco všichni supi se musejí při hledání mršin spolehnout výhradně na svůj vynikající zrak, mezi kondory najdeme i ptáky s výborným čichem. Příkladem může být kondor krocanovitý, který vyhledává mršiny čichem i ve velmi hustém porostu.

Pro německé filmaře bychom však přeci jen mohli najít nějaké polehčující okolnosti. Jednak pojmenování bandy ničemu „Kondori“ by nevyznívalo příliš hanebně, spíše naopak. Především se však mayovky, jak je všeobecně známo, točily v Dinárském krasu. A protože supi jsou ptačí skupinou teplých oblastí Starého světa, na Balkáně by Vinnetou mohl klidně supu potkat.

Jiří Řehounek

Zapojte se do mapování biodiverzity!

Řada lidí se domnívá, že ochranou ohrožených druhů se zabývají tzv. odborníci. Lidé, kteří celý život zasvětili zkoumání motýlů, orchidejí nebo žab. Pravdou je, že laické zásahy do přírody, byť vedené dobrými úmysly, jsou často kontraproduktivní. Pravdou také je, že ochrana ohrožených druhů se obvykle neobejde bez důkladného zkoumání jejich života. Přesto může i laik ochraně biodiverzity prospět. Způsobů existuje celá řada, dnes bych se však chtěl zaměřit na různé projekty zabývající se mapováním.

Jeden z nejrozsáhlejších takových projektů organizují již několik let pracovníci Entomologického ústavu AV ČR prostřednictvím serveru www.lepidoptera.cz. Do tohoto mapování se může zapojit skutečně kdokoli. Na webu dokonce existuje i zjednodušený zaškrťávací seznam, který obsahuje nejznámější a dobře rozpoznatelné druhy motýlů s českými názvy. Díky projektu se podařilo vytvořit rozsáhlou databázi, na jejímž základě si mohou odborníci udělat poměrně přesnou představu o rozšíření našich denních motýlů. V poslední době byl projekt rozšířen i na vybrané skupiny nočních motýlů.

Další možnost poskytuje server BioLib (www.biolib.cz), kde se mapuje širší spektrum živočichů. Hned na úvodní stránce si můžete kliknout na „Mapování savců“, „Mapování výskytu obojživelníků a plazů“ nebo

„Mapování výskytu bezobratlých živočichů“. U každého mapovaného druhu lze vyplnit jednoduchý formulář. Můžete se podívat také na mapky, které ukazují výskyt mapovaných druhů v ČR.

Podobných mapování samozřejmě existuje mnohem více. Třeba na adrese <http://birdlife.cz/index.php?birds=1> přijímá pozorování ptáků Česká společnost ornitologická.

Pokud se cítíte na určování rovnokřídlého hmyzu (kobyly, saranče, cvrčci aj.), můžete vyslyšet výzvu k jeho mapování na

<http://www1.osu.cz/orthoptera/mapovani.htm>.

Některé druhy rostlin se snaží zmapovat server Botany.cz. Bližší informace včetně mapek podle údajů mapovatelů najdete na <http://botany.cz/cs/10-rostlin>. Svoji stránku o biomonitoringu má i státní Agentura ochrany přírody a krajiny ČR na adrese <http://www.biomonitoring.cz/hp.php>. Ta se týká zejména mapování výskytu druhů, které chrání evropská síť Natura 2000. A to jsem určitě nevyjmenoval všechny projekty.

Pokud se do některého mapování zapojíte, rozhodně pošlete hlášení nebo vyplňte formuláře jen v případě, kdy jste si jisti určením druhu. V některých projektech je možné zasílat i fotografie pozorovaných druhů, které vám pomůže určit odborník. V každém případě ale platí, že jakýkoli věrohodný údaj bude cenný. Odborníků totiž nikdy nebude tolik, aby detailně zmapovali celé území ČR. Možná právě zapojení do mapovacích projektů může pro vás být vhodným příspěvkem k letošního roku věnovanému ochraně biodiverzity.

Jiří Řehounek

Výlety za jihočeskými VELIKÁNY

Hrušeň plánička za letištěm u Straňan

Odbor ochrany životního prostředí Magistrátu města České Budějovice nás začátkem července velmi potěšil, protože se mu podařilo na podnět Cally vyhlásit za památný strom planou hrušeň u Doudleb, a tím nás zároveň ponoukl k dalšímu tipu na výlet za zajímavými stromy některých koutů jižních Čech.

Hrušeň „plánička“ je již z velké dálky viditelná od silnice vedoucí z Českých Budějovic směrem na Římov asi 1000 m vpravo od silnice u Straňan. Po polní cestě se téměř do poloviny vzdálenosti k ní dostaneme po odbočení za autobusovou zastávkou ve Straňanech směrem vpravo k zemědělským budovám. Zhruba po 300 metrech cesta končí před malým soukromým letištěm, dále se už musí jít cestou „přespolní“. Hrušeň stojí sama uprostřed pole zemědělsky obhospodařovaného a přesto, že nepožívala dosud žádné zvláštní ochrany, díky výjimečně citlivému přístupu zemědělců nevykazuje žádné poškození těžkou technikou nebo pojezdem. Hrušeň má v obvodu 250 cm a je podobně jako protagonista minulého výletu –

dub v Jemčině, samotářským solitérem. Její věk je odhadován na 80 až 90 let. Hrušeň není nikterak svázaná s historickými událostmi, svou ochranu si však zaslouží pro svou vysoce estetickou krajínovnost a ojedinělost, neboť podobných jedinců v zemědělské krajině velkých širých lánů, pozůstatků dob komunismu, nezbývá v zemích českých mnoho.

Doudleby a Straňany však stojí za návštěvu nejen kvůli „čerstvě“ chráněné hrušni. Doudleby patří mezi prastará sídla, archeologické nálezy pocházejí až z 10. století, kdy zde sídlily kmeny slovanských Doudlebanů. Hradiště, které původně na místě dnešního kostela stálo, patřilo od počátku Přemyslovcům a bylo správním ale také

náboženským střediskem kraje. V nejstarších dobách vedla přes Doudleby do Rakouska obchodní stezka, tzv. Freistadtská. Až po založení blízkého města České Budějovice sláva Doudleb upadla. Postupně byly Doudleby rozprodány tak, že v 16. století část Doudleb patřila k Třeboni a druhá Budějovicům. V roce 1621 se po konfiskaci majetku rodu Švamberků ujal panství Ferdinand II. a následně se dostaly Doudleby do rukou Schwarzenberků. Po zrušení poddanství a roboty se původně dvě sousední obce – Doudleby a Straňany – spojily pod jeden obecní úřad (1850), od 50. let 20. století jsou Straňany pouze částí obce Doudleby. Straňany jsou od Doudleb odděleny řekou Malší. Jejich název vznikl nepochybně od slova „stráně“, neboť ty se rozkládají všude v okolí. Ve Straňanech na rozdíl od Doudleb také hospodařili sedláci s větší pozemkovou výměrou. Nejmalebnějším místem Doudleb je bezesporu návrší s kostelem sv. Vincence a jeho bezprostřední okolí, z kterého přímo dýchá ta nejstarší historie, náznaky středověkého hradiště jsou zde pořád rozpoznatelné. Za zmínku stojí též každoroční folklórní festival „Doudlebské dožínky“, známý spanilou jízdou koňmi tažených vyzdobených povozů, který se koná pravidelně každou druhou neděli v září. A kdybyste toho měli ještě málo, pak v nedaleké obci Dolní Stropnice poblíž renesanční sýpky můžete obdivovat další krásný strom – památnou lípu a v areálu poutního kostela v Římově, který leží též na trase, nakonec můžete odpočinout pod prastarou lípou Jana Gurreho, mimo jiné stromem roku 2008.

Pavla Matějková za použití zdroje: www.doudleby.com

Vyberte Strom roku 2010

Anketu Strom roku pořádá program Strom života Nadace Partnerství letos již po deváté. Nehledá se při ní ten nejstarší, nejvyšší, nejmohutnější, nejkrásnější nebo nejvzácnější strom. Hledá se "nejsympatičtější" strom, strom s příběhem, který dokáže spojovat lidi, kteří v jeho blízkosti bydlí nebo k němu mají vztah. Od 1. srpna do 10. října můžete sami podpořit finalisty ankety Strom roku 2010 a přispět na výsadbu stromů. Strom roku 2010 můžete zvolit dvěma způsoby: [dárcovskými SMS](#) nebo sbíráním podpisů na [zpoplatněné hlasovací archy](#).

Porota vybrala z došlých 53 návrhů 12 finalistů, kteří zaujali neotřelou přihláškou i zajímavým příběhem. Finálový výběr představuje pestrou paletu stromů. Zatímco minulým ročníkům ankety dominovaly lípy, letos je na plné čáře převládaly duby. Různorodé složení stromů pak symbolicky odráží Mezinárodní rok biodiverzity a snahy o zachování rozmanitosti přírody. Seznam finalistů ankety:

- ◆ [Jasan u Starého Bydžova](#)
- ◆ [Běstvinská jabloň](#)
- ◆ [Lomnický buk](#)
- ◆ [Borovice u školy v Duchcově](#)
- ◆ [Prachatický jilm](#)
- ◆ [Školní platan](#)
- ◆ [Měchnovský dub](#)
- ◆ [Dub od Jeřábků](#)
- ◆ [Zlatá lípa](#)
- ◆ [Přáslavický dub](#)
- ◆ [Velký javor](#)
- ◆ [Hromův dub](#)

Jihočeské stromy letos ve finále zastupuje „**Prachatický jilm**“,
DMS STROM5

Druh: Jilm horský (*Ulmus glabra*)

Lokalita: před ZŠ Zlatá stezka v Prachaticích, GPS: 49°0'30.723"N,
13°59'42.26"E

Stáří: 150 let, výška: 22 m, obvod kmene: 391 cm

Navrhující: obec Prachatice a žáci základní školy

Strom hrdina z roku 2005 již sto padesát let statečně roste na malém prostoru před školou. Žáci si jilm natolik oblíbili, že se významným způsobem zasloužili o jeho z památnění. Na počest stromu vysadili před školou jilmu malého bratra, který bohužel musí čelit útokům vandalů. V roce 2009 jilm vyhrál regionální anketu „O největšího

stromového sympaťáka města Prachatice“._V blízkosti jilmu se nachází kamenné torzo kříže s letopočtem 1863, kdy byl strom pravděpodobně vysazen.

Kromě ankety Stromu roku vybírá porota také **Stromy hrdiny**. Titulem Strom hrdina chce upozornit na stromy, které s velkou statečností odolávají nepříznivým podmínkám způsobeným nezdědka lidskou činností. Jejich příběhy jsou často dojemné, jejich osud velmi tvrdý, stojí však dál. Zaslouhují si naši pozornost a úctu. V roce 2010 byl titul Strom hrdina udělen kromě dalších jihočeské Netrefově lípě.

Lípu v jihočeské obci Jílovice zasadil již před sto lety dědeček pana Netrefy, který návrh poslal. V 60. letech lípa velmi utrpěla při stavbě kulturního domu na sousedním pozemku. Při hloubení jeho základů byly velice necitlivě přesehány kořeny po celé jižní straně stromu a při samotné výstavbě byly na této straně uřezány také všechny větve, aby nepřekážely. Zdálo se, že je osud lípy zpečetěn - začaly jí usychat větve, přestala růst a i barva listů nebyla již tak krásně zelená, jako dříve. Tento stav trval dlouhých 15 let. Nyní je ale právě díky trpělivosti rodiny pana Netrefy znovu v plné síle.

Podle informací na www.stromroku.cz zpracoval Edvard Sequens

Čína věří obnovitelným zdrojům

Čínskou energetiku mají mnozí spojenou s uhelnými elektrárnami, jadernými reaktory a hladem po ropě, kterou si zajišťuje v řadě rozvojových zemí. Také se znečištěním a vysokými emisemi skleníkových plynů. CO₂ vloni vypustila 7,5 miliardy tun, tedy nejvíce na světě, a znepokojivý je trend – růst o 9 % ročně! Čína spotřebuje 15 procent elektřiny vyrobené ve světě. Zároveň se ale zavázala snížit množství oxidu uhličitého na jednotku HDP o 40-45 procent do roku 2020 oproti úrovni roku 2005. A k tomu bude muset měnit i svou energetickou základnu.

Evropa dobře zná čínské fotovoltaické panely, ale málo se již ví, že celá třetina větrných elektráren (13 tis. MW) zprovozněných ve světě v roce 2009 byla v Číně, která tímto dohnala Německo. Čínská vláda pro ně také zavedla pevné výkupní ceny, pro fotovoltaiku zase motivační program nazvaný „Zlaté slunce“. Čína se již v roce 2007 se 150 GW z obnovitelných zdrojů dostala na první místo na světě, pokud jde o využití těchto čistých zdrojů.

Velké investice směřují do výstavby inteligentních sítí, které budou umět integrovat proměnlivou energii ze slunce a větru. Na řadě míst to znamená vůbec vybudovat elektrická vedení, neboť mnoho větrných elektráren dnes funguje pouze v ostrovním provozu – zajišťuje elektřinu pro své nejbližší okolí. Stavba chytrých sítí přispěje jedním procentem k růstu hrubého domácího produktu země každoročně v průběhu příštích pěti let, řekl Wu Jiandong, hlavní energetický expert z Čínské akademie věd.

Čína vloni v oblasti čisté energetiky utratila 34,6 miliard dolarů, což je dvojnásobek toho, co USA. Cílem je vyrábět z obnovitelných zdrojů 15 % elektřiny do roku 2020. Na straně úspory bude také 700 milionů tun uhlí. „Je nám jasné, že potřebujeme změnu,“ řekl Wan Bentai, hlavní inženýr u čínského ministerstva ochrany životního prostředí, „Musíme proměnit náš hospodářský růst od kvantitativního ke kvalitativnímu.“

Edvard Sequens

Další informace:

http://www.upi.com/Science_News/Resource-Wars/2010/06/10/Booming-market-for-Chinas-smart-grid/UPI-18261276201543/

<http://www.businessweek.com/news/2010-06-08/china-s-clean-energy-may-make-wind-solar-competitive-with-coal.html>

Jak vybrat šetrné a zdraví bezpečné školní pomůcky pro naše děti?

Blíží se začátek nového školního roku a mnozí z nás vyrazí do obchodu nakoupit svým ratolestem školní pomůcky. S dlouhým seznamem budeme bloudit mezi regály a v široké škále různých sešitů, obalů a pravítek od různých výrobců hledat ty, které jsou bezpečné pro děti a zároveň mají co nejmenší dopad na životní prostředí. Ze závěrů průzkumu sdružení Arnika, zprávy dánské Agentury pro životní prostředí (EPA) nebo z databáze Sdružení obrany spotřebitelů se dozvídáme, že inkoust fixů může obsahovat karcinogenní benzen, v barvách vodovek a temper můžeme najít těžké kovy poškozující imunitní, nervový a reprodukční systém a mazací gumy, ořezávátka, pera nebo obaly na sešity z PVC jsou změkčovány pro reprodukční a hormonální systém toxickými ftaláty. Jaké

pomůcky by neměly končit v našem nákupním košíku, pokud máme starost o zdravý vývoj dětí a čisté životní prostředí?

Desatero šetrných a zdraví bezpečných školních pomůcek:

1) Nekupujte školní pomůcky z PVC měkčeného ftaláty.

Toxické ftaláty, kvůli kterým stáhla Česká obchodní inspekce z trhu již desítky dětských hraček a výrobků pro děti, se vyskytují i ve školních pomůckách vyrobených z PVC. Ftaláty se běžně používají jako změkčovadlo PVC, ze kterého se mimo jiné vyrábí například penály, obaly na sešity, ořezávátka, pravítka, desky či mazací gumy. Jelikož jsou to předměty, s nimiž děti přicházejí do úzkého kontaktu, mohou se tyto látky snadno dostat do jejich těla a ohrozit tak zdraví dítěte. U školních pomůcek je velmi reálné riziko, že by je děti mohly vkládat do úst.

V Česku neexistuje žádná právní norma, která by ftaláty ve školních pomůckách zakazovala jako je tomu například u hraček a předmětů péče o děti. Rodiče mají v podstatě jedinou možnost, jak se s jistotou vyhnout výrobkům s obsahem ftalátů - koupit svým dětem školní pomůcky z jiného materiálu než z PVC. Alternativ k PVC je celá řada, ať ze skupiny plastů (polypropylen, polyethylen), tak z textilu, papíru nebo kovu.

Databázi alternativ k PVC najdete na webu: <http://www.pvc.arnika.org/alternativy-bez-pvc>

2) Nekupujte velmi levné školní pomůcky od bezejmenných výrobců nebo na tržnicích – dejte přednost osvědčenému tuzemskému výrobcí.

Koupí tuzemské školní pomůcky podpoříte českého prodejce a zmírníte ekologickou zátěž výrobku o jeho transport na velké vzdálenosti. Evropská legislativa navíc stanoví limitní koncentrace některých toxických látek ve spotřebním zboží (benzen, těžké kovy, ftaláty ve výrobcích určených pro děti).

3) Nekupujte parfémované psací potřeby nebo gumy.

Parfémy mohou vyvolat alergické reakce.

4) Dávejte přednost mazacím gumám z přírodní gummy - kaučuku.

Namátkový průzkum sdružení Arnika prokázal stejně jako dánská Agentura pro životní prostředí obsah toxických ftalátů v mazacích gumách z PVC. Na trhu nalezneme řadu alternativ ke gumám z PVC – pryže z přírodní gummy.

5) Dávejte přednost fixům a lepidlům na vodní bázi bez obsahu organických rozpouštědel.

Organická rozpouštědla se v výrobků uvolňují těkáním a tak nepříznivě působí na mozek, nervy, játra nebo krvetvorbu. Proto vybírejte lepidla a fixy na vodní bázi.

6) Vybírejte školní sešity a další papírenské zboží vyrobené ze sběrového (recyklovaného) papíru.

Vyhledávání ekologicky příznivých výrobků z papírů Vám usnadní Katalog pro šetrné papírování ze sběrového papíru, který naleznete na webu: <http://www.odpady.arnika.org/katalog-vyrobu>

7) Vybírejte papírové školní pomůcky s certifikátem FSC.

Logo FSC na výrobku ze dřeva nebo papíru zaručuje, že svým nákupem podporujete lesní hospodaření šetrné k přírodě a místním lidem.

8) Vybírejte papírové školní pomůcky s označením Ekologicky šetrný výrobek.

Logo Ekologicky šetrný výrobek spotřebiteli zaručuje vyšší šetrnost k životnímu prostředí i zdraví během celého životního cyklu výrobku.

9) Sledujte nebezpečné školní pomůcky v dostupných databázích informačního systému RAPEX nebo na stránkách Arniky:

<http://www.pvc.arnika.org/rizikove-vyrobky>

<http://www.spotrebitele.info/nebezpecne-vyrobky/>

<http://www.coi.cz/cs/spotrebitel/rizikove-vyrobky-rapeX.html>

10) Při výběru školních potřeb dávejte přednost biologicky rozložitelným nebo snadno recyklovatelným materiálům z obnovitelných surovin jako je dřevo, papír, případně textil nebo kov.

Obnovitelné suroviny šetří vyčerpatelné fosilní zdroje a omezují lidské přispění ke skleníkovému efektu.

Jitka Straková, Arnika České Budějovice

Toto bílá!

„Toto bílá,“ oznámil mi na procházce dvouapůlletý Jáchym.

Zaostřil jsem na předmět, který naše batole drželo v ruce, a poznal v něm list řebříčku, který zjevně pocházel z čerstvě posekaného trávníku.

„Né, Jáchyme, to je zelená,“ reagoval jsem automaticky a pomyslel si něco o tom, kolik práce nás ještě čeká.

„Toto bílá,“ nedal se Jáchym a pokračoval: „Jášíтата – toto máma.“

Což volně přeloženo znamená, že Jáchym s tátou trhali řebříček mamce do vázy. Trochu mi začínalo svítat.

„Kap kap – toto bílá,“ vysvětloval mi syn a stálo ho to hodně úsilí.

Aha říkám si, ne s Jáchymem – se mnou bude ještě hodně práce. Až zaprší, tak řebříček vyrostne a bude mít bílou barvu květů.

„Ty jsi šikovný,“ chválím malého botanika poháněn tentokrát kromě didaktických pouček i špatným svědomím.

Kapitolka z rostlinné fyziologie v kostce. Aneb nikdy nepodceňujte batolata.

Jiří Řehounek

Na kole podél hranic – Dvacet let poté

5. etapa: Gmünd / České Velenice – Hojná Voda (42 km)

Všeobecná charakteristika: trasa pro zdatnější cyklisty, s velmi členitým profilem, ale téměř vždy s dobře sjízdným povrchem a se zajímavými pohledovými partiemi.

Nejsnazší přístup: vlakem do Českých Velenic (z Českých Budějovic cca 1 h), zpět lze buď cyklobusem z Hojné Vody, nebo dojet na kole (s využitím ojedinělého klesání) až do železniční stanice Nové Hrady na velenické trati.

(1) „Dvojměstí“ Gmünd – České Velenice: lokalita s jedinečnou konfigurací dvou městeček přímo na státní hranici. Gmünd (první zmínka 1256) vznikl na středověké Vitorazské stezce, která spojovala jihočeské vnitrozemí přes Trhosvinensko a Vitorazsko s rakouským Podunajím, a jeho vývoj se odehrával v úzkém sepětí s českými sousedy (česká menšina ostatně v okolí města žila a dispozice gmündského náměstí

(sgrafitová průčelí jsou ze 16. století, opodál stojí kostel svatého Štěpána, pocházející z doby založení města) přesně kopíruje náměstí třeboňské; jen tu mají navíc uprostřed věžovitou radnici, typickou pro mnohá německá města. Nový impuls dostal Gmünd v letech 1866 – 1871 s vybudováním železničních tratí: stal se důležitým železničním uzlem, kde se trať z Vídně větvila jednak na Budějovice a Plzeň, jednak na Třeboň a Prahu (následně přibyla i úzkorozchodná trať podél hranice v severojižním směru). Západně od řeky Lužnice vznikla nádražní čtvrť s výstavnou, novorenesanční nádražní budovou. Když však smlouvy po První světové válce stanovily nové hranice, Československo jako vítězný stát bylo zvýhodněno ziskem gmündské nádražní čtvrti, která byla proměněna i rozšířena ve zcela novou osadu České Velenice (1920); ojedinělé nádraží však zničil spojenecký nálet 23. března 1945; nová, poválečná budova je již nudná a neúčelná.

Dnešní Velenice jsou pohraničním městem, které postrádá přirozený střed i jakékoli pamětihodnosti (kromě kostela svaté Anežky České z r. 1935), ale návštěvníka zaujme právě průběh státní hranice: přijedeme-li od silničního přechodu Gmünd, hranici – po naší levé ruce za zahrádkářskou kolonií a pruhem nivní louky – tvoří tok Lužnice. Pokračujeme pod železniční trať Vitorazskou ulicí až k místu, kde se hranice lomí k severozápadu od řeky směrem k nám. Zde byla železná opona vůbec nejtenčí: poslední velenický dům dělí od nejbližšího domu rakouské osady Wielands jen asi 70 metrů (a ještě loni tu místo spojovací silnice byla jen prашná cesta). Vrátime se odtud trochu zpátky na nejbližší křižovatku a pustíme se Jungmannovou ulicí severním směrem: opustíme zástavbu a před lesem zahneme vlevo, až dorazíme ke hřbitovu. Přístupová cesta v aleji měla být původně (v r. 1919) státní hranicí a tomu odpovídají vysázené stromy: na jižní (rakouské) straně duby, na severní (české) lípy. Nakonec ale byla hranice posunuta a na hraniční čáře se ocitl hřbitov: za komunistů byl již za dráty (lesní průsek již téměř zarostl), dát kytky na hrob znamenalo dát se nejdřív legitimovat hlídkujícím vojákem, ale stejně pár lidí zeď přelezlo, až musela být zvýšena (ovšem po r. 1989 uvedena do původního stavu).

České Velenice – Vyšné (10 km): *Od velenického hřbitova jedeme po signálce mezi lesy (červená turistická značka a cyklotrasa č. 34). Pohodlná asfaltka až k lokalitě U Tří křížů (povrch A2), kde se silnice stáčí doprava, ale my pokračujeme rovně po signálce (drobný štěrk, v něm vyjeté koleje (povrch R1), později, v místech, kde cesta překonává mokřiny, jsou položeny panely (povrch P).*

(2) Vyšné: jedna z pouhých dvou osad na dvacetikilometrové vzdálenosti Nové Hrady – České Velenice, dnes pozvolna opět ožívající zásluhou rekreačního bydlení. Na horním konci obce (odkud přijedeme) se tyčí masivní objekt záměčku z 18. století (soukromý, veřejnosti nepřístupný). Napravo (východně) od záměčku je Dvorský rybník: po jeho hrázi přes sad vedla směrem k nám cesta, dnes již téměř neznatelná; naše trasa pokračuje v jejím prodloužení tmavým vstupem rovnou do lesa (nezaměnit s odbočkou značené cesty o kousek dál).

Vyšné – Höhenberg (2 km): *Lesní cestou, vždy po deštích místy blátivou (povrch H3), mírně stoupáme (neodbočit doleva!) až na jižní okraj lesa, kde už narazíme na rakouskou silničku (povrch A1) a hraniční kameny. Po silničce se vydáme doleva kolem malého domku vzhůru mezi poli a loukami do vesnice Höhenberg.*

(3) Höhenberg: ves v nadmořské výšce 577 m byla nejvýše položenou z osad, které v r. 1179 vymezily hranici mezi Čechami a Vitorazskem, právě odstupovaným Rakousku (konkrétně panskému rodu Kuenringů, z něhož o století později pocházela milenka, totiž partnerka Přemysla II. Otakara, Anežka zvaná Palceřík). Za Ladislava Pohrobka v polovině 15. století měla obec již farní kostel, který i dnes – zmodernizovaný – stojí za zhlédnutí, a v následující době těžila ze své hraniční polohy, byť byla v r. 1619 vypleněna, když se tu střetlo rakouské vojsko s jednotkami vzbouřených českých stavů. Velké dějiny se dotkly Höhenbergu ještě r. 1809, kdy se sem nakvartýrovaly oddíly německých vojáků podílejících se na druhém rakouském tažení francouzského císaře Napoleona I. Dnešní počet 127 obyvatel je jen odleskem někdejšího počtu: před dvěma staletími měla obec 31 usedlostí.

Höhenberg – Pyhrabruck (6 km): *Proč byl Höhenberg ve 12. století přisouzen již Rakousku, to brzy pochopíme. Dělá totiž čest svému jménu a rozkládá se na rakouské straně příkré hraniční výšiny. Musíme vyšlapat až na její temeno (a protože pojedeme pomalu, jistě nepřehlédneme vpravo ani Boží muka s obrázkem poutního kostela na Dobré Vodě v Novohradských horách, kam také odtud poutníci chodívali). Odměnou nám však bude nádherný, až kýčovitý výhled do kraje směrem k novohradským vrcholům, zejména k Vysoké (1033 m), ale také do údolí napravo kolem Nových Hradů (o výjimečnosti rozhledu svědčí i zdejší höhenberská hvězdárna z r. 2002). No, a pak už nás čeká příjemný, dlouhý sjezd k hraničnímu přechodu Pyhrabruck. Povrch A1.*

(4) Hraniční přechod Pyhrabruck: přechod u rakouské pohraniční obce byl otevřen po r. 1989. Budova celnice na české straně vznikla jako příkladný objekt respektující krajinný ráz podhorské oblasti. Jak vzpomíná účastník tehdejších jednání Vladimír Molek (někdejší pracovník ochrany přírody na Českobudějovicku i mnohaletý člen sdružení Calla), prosazením projektu celnice se podařilo zabránit dvěma kontroverzním záměrům: dimenzovat přechod i pro kamionovou dopravu a celnici vybudovat v podobě montované ocelové haly, která měla po vstupu České republiky do Schengenského prostoru sloužit jako novohradské sportovní zařízení. Dnešní objekt sice je sice poeticky obklopen rozkvetlou loukou i keři, ale zcela uzavřen a nevyužit.

***Pyhrabruck – Nové Hradý (3 km):** Do města můžeme od přechodu zamířit po silnici (povrch A1), nebo pojedeme po signálce (vlevo zarůstá pruh po drátech): povrch zde špatný (A2v/A2z; asphalt s výmoly, někde jen zbytkový s obnaženým štěrskem), v zatáčce doleva dolů k Novohradskému potoku sjezd nebezpečný tehdy (svodidla) i nyní; doprava podél potoka odbočíme (po červené značce) do města.*

(5) Nové Hradý: jedno z nejvýznamnějších historických měst v jižních Čechách, starodávný opěrný bod kontrolující Vitorazskou stezku. Ve 14. – 16. století byly centrem jednoho z rožmberských panství, po r. 1620 až do r. 1945 sídlem hraběcího rodu Buquoyů. Dějiny Nových Hradů najdeme v mnoha turistických průvodcích. Na tomto místě zmíníme jen informace týkající se východní části města, která se dotýká pohraničního pásma vymezeného pro naši cestu. Na silničním příjezdu do města mineme vlevo hřbitov s novogotickou hrobkou Buquoyů (nepřístupná, skromně připomínající Schwarzenberskou hrobku v Třeboni). V empírovém Novém zámku z let 1801 – 1810 působí dnes Centrum biologických technologií (které umožňuje i návštěvnické exkurze). Klášter založili Buquoyové v letech 1677 – 1686 pro řád servitů, kteří proměnili své sídlo v rozlehlý, prosperující komplex. V letech 1950 – 1990 objekt zchátral jako sídlo posádky Pohraniční stráže. Pak se serviti vrátili a začali s náročnou obnovou, jejíž součástí bylo i uplatnění environmentálních přístupů: klášter najdete v Atlase OZE a pravidelně se tam konají vícedenní semináře s ekologickou tematikou – na některých se sdružení Calla také podílí. Pro nedostatek řeholníků z řady servitů klášter dnes spravuje řeholní společenství Rodina Panny Marie.

***Nové Hradý – Šejby (11 km):** z centra Nových Hradů jedeme po červené turistické značce (povrch A1, Bv, H2) zpět na rozcestí pod serpentínovou zatáčkou signálky. Zde se vydáme po signálce vlevo (stále špatný povrch, místy rozvalené krajnice, ale situace se po několika stech metrů zlepší – A2v/Bv): cyklotrasa 1048. Asi po půl kilometru na vrcholu krátkého stoupání nepřehlédneme odbočku doleva poněkud v protisměru do lesa. Pisčítá i travnatá cesta (povrch H2) nás dovede k půvabnému Kamennému rybníku, za nímž se zdvihá skupina skalních útvarů. Vylezeme-li na jejich vrchol, ocitneme se opět na hranici, s výhledem na Pyhrabruck, jímž jsme přednedávnem projeli. Po návratu na signálku pokračujeme k NPR Přesličkové rybníky (kde můžeme pozorovat obojživelníky: žáby i čolky) a za dalším, Veveřským rybníkem se ocitneme na místě bývalé, po Druhé světové válce vysídlené vsi Veverčí. Na rozcestí se vydáme jižním směrem (stále po cyklotrase 1048). Jakmile cesta vystoupá nad údolí, čeká nás velmi příjemný úsek s kvalitním asfaltovým povrchem (A1), po vrstevnici, lesem s nezvyklou kombinací bukového a borového porostu; naše pracovní hypotéza: borovice v takto nezvykle vysoké poloze jsou náletem z Třeboňské pánve. Na místě bývalé osady Jehlice se cesta stáří ostře doprava, po 1 km opět doleva a záhy se ocitneme na kraji lesa, při němž pokračujeme až k rozcestí nad osadou Šejby. Zde se cesta mění na lesní (povrch H1/H3) a obchází lesem horní okraj údolí, aby na silnici vyústila až nad osadou. Pokud chceme Šejby projet, zamíříme k nim nejkratší cestou rovnou dolů po travnaté cestě mezi pastvinami.*

(6) Šejby: dnes rekreační osada s historií sahající ovšem až do 14. století, se dvěma památnými stromy (dub letní a lípa), s novobaroční kaplí a s bývalým objektem Pohraniční stráže. Před 21 lety tu končil svět, dnes tudy vede vzhůru silnice na hraniční přechod do Moorbad-Harbachu.

***Šejby – prales Hojná Voda (5 km):** vyšlapeme po silnici vzhůru až téměř hranicím. Ocitneme se v horském lese, z něž po mnoho kilometrů nevyjedeme. Asi 150 m před hraniční čarou silnici křížuje lesní*

cesta (A2/B), po níž se dáme doprava vzhůru. Asi po půl kilometru stoupání (vlevo k hranici nízký les) se cesta změní na víceméně vrstevnicovou a asi po 1,5 km s ní překročíme bystrý potůček, v němž poznáme známou Stropnici. Hned za mostkem odbočíme znovu, tentokrát po příkré lesní cestě (povrch H2) vzhůru a spěchající Stropničku budeme slyšet po levé ruce. Nahoře (asi po půl kilometru) se cesta v zákrutu doprava promění v širokou cestu s hladkým povrchem (B). Než se po ní vydáme, můžeme odbočit pár desítek metrů po travnaté pěšině vpravo, a když tudy dojdeme ke Stropnici, spatříme místo, kde tento tok k nám přichází z Rakouska. Vrátime se na širokou cestu a pokračujeme po ní (lesácká naučná stezka) až k lesnímu parkovišti. Odtud ostře doleva vzhůru do horského, převážně bukového a smrkového lesa po asfaltce s dobrým povrchem (A1), ale s příkrým stoupáním (svodidla) až do místa, kde zleva obcházíme úzkou lokalitu pralesa Hojná Voda (cca 850 m n. m.).

(7) Prales Hojná Voda: zřízen r. 1838, současně se svým mnohem slavnějším kolegou, Žofínským pralesem. Dnes NPR (8,5 ha) cenná kvůli zachovaným původním společenstvům bukojedlového horského lesa. Hojnovodský prales není oplocen, ačkoli vstup do něj samozřejmě není povolen, nicméně působivé a fotogenické partie budeme mít ze silničky na dosah ruky.

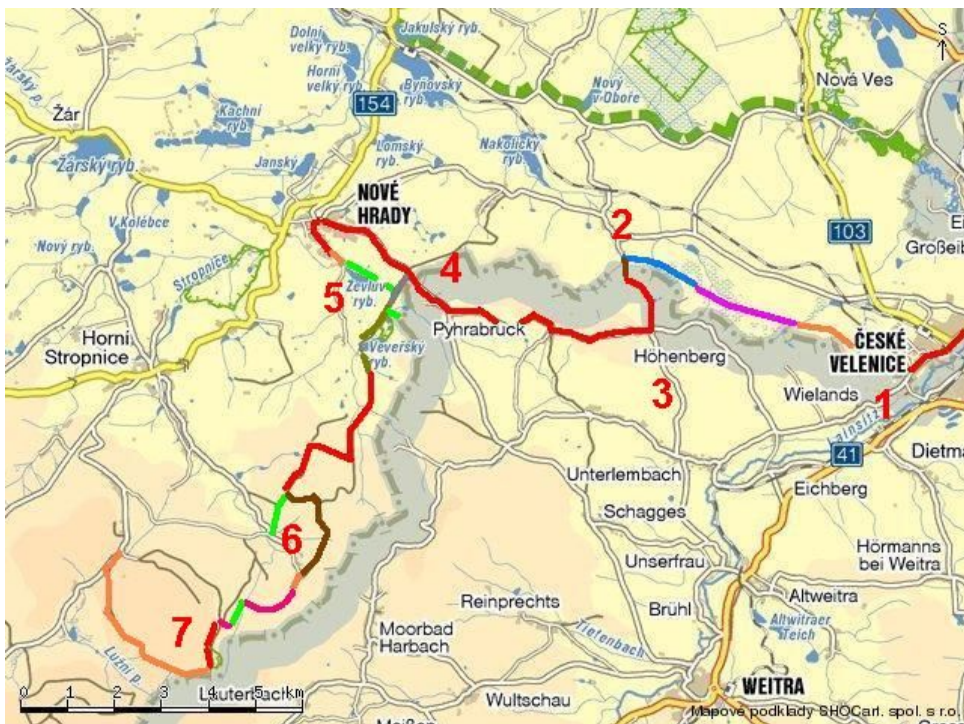
Hned za hranicemi NPR se cesta prudce sklání po svahu dolů, ale s opatrností (jemný štěrk – povrch R1) je dobře sjízdná. Ve spodní části klesání se přiblížíme bočně k hranici až na pár desítek metrů a čeká nás setkání s historií. Nalevo na lesní, již nepřiliš nápadné cestě, směřující k mýtině na rakouské straně hranice, nalezneme nedávno opravené zátarasy z r. 1938: jednalo se o tzv. Zvláštní zařízení, blokující přístup z Rakouska (tehdy ovšem již součásti Velkoněmecké říše) a střežené Stráží obrany státu (SOS), která se tu dokonce utkala v tuhé přestřelce s jednotkou německých Freikorpsů: železné traverzy dodnes mají průstřely (a na opačné, západní straně hlavní cesty po níž jedeme, jsou viditelné pozůstatky okopy pro kulomet).

Prales Hojná Voda – Lukov /osada Hojná Voda (5 km): Vzápětí se ocitneme na křižovatce, kde je vhodné tuto etapu naší cesty ukončit a vrátit se zpět do civilizace: dáme se tedy po vrstevnici doprava a brzy vyjedeme na kraji lesa na místo bývalé osady Lukov, kudy pokračujeme, až se před námi otevře pěkný výhled k jihu a jihozápadu: to již spatříme nejzazší okraj osady Hojná Voda, kudy můžeme pokračovat, jak je naznačeno na začátku této stati.

Tomáš Malina a Dalibor Stráský

Vzorník povrchů cesty:

A1 – asfalt: hladký povrch (balená drť) ■; A2 – asfalt: hrubší povrch (stříkaná drť) ■; A2v – asfalt: hrubší povrch s výmoly ■; A2z – zbytky asfaltu s hrubším povrchem ■; B – šotolina, hlinitopísčité povrch (hladký) ■; Bv – šotolina, hlinitopísčité povrch s výmoly ■; H1 – nezpevněná polní/lesní cesta (hladký povrch) ■; H2 – nezpevněná polní/lesní cesta s travnatým povrchem ■; H3 – nezpevněná polní/lesní cesta (hrubý povrch, vyčnívající kořeny nebo kameny) ■; P – dlažba, beton, panely ■; R1 – štěrk jemný ■; R2 – štěrk hrubý ■; S – úzká stezka, pěšina ■; X – neznatelná cesta ■.

Pozvánky na akce

Promítání a přednáška "Biologie, etologie a ochrana vydry říční"

Akci pořádá: **Český nadační fond pro vydru**

Kdy: **úterý 24. srpna 2010 od 19 hod.**

Kde: **Třeboň, čítárna Lázní Aurora**

Kdo by se chtěl podrobně seznámit s životem vydry říční a problematikou její ochrany, má příležitost v úterý 24.8. 2010 od 19h v čítárně Lázní Aurora v Třeboni. Promítáním a přednáškou provází Zuzana Kadlečíková z Českého nadačního fondu pro vydru.

* * *

6. celostátní konference A Rocha 2010

Termín konání: 9. – 12. 9. 2010

Místo konání: sbor Církve bratrské (Husinec) a CEV Dřípatka (Prachatice)

Pořádá: česká pobočka A Rocha (křesťané v ochraně přírody)

Kontaktní osoby: Pavel a Radka Světlíkovi, tel. 775 042 221, 775 042 228, 491 420 616

Havlíčková 65, 552 03 Česká Skalice, psvetlik@arocha.cz, www.arocha.cz

Přihláška do 30. 6. 2010 (bližší informace včetně pozvánky obdržíte na výše uvedených kontaktech).

* * *

Výstava v Blatském muzeu v Soběslavi

Voda a život

Rožmberský a Smrčkův dům v Soběslavi

1. 5. – 30. 9. 2010, denně kromě pondělí 9:00 – 17:00

Volné pokračování úspěšné výstavy „Moře a život“, tentokrát zaměřené na sladké vody – řeky, rybníky, jezera, přehrady, rašeliniště a další mokřadní biotopy.

* * *

Výstava v Blatském muzeu ve Veselí nad Lužnicí

Přírodou Třeboňska

CHKO Třeboňsko ve více než stovce unikátních fotografií Josefa Hlásky a Jana Ševčíka.

Weissův dům ve Veselí nad Lužnicí

29. 6. – 29. 8. 2010, denně kromě pondělí 9:00 – 17:00

Letní táborové brigády v jihočeských močálech

Pro všechny čtenáře, kteří by rádi během letošního léta chtěli pomoc přírodě i prakticky je tu nabídka od Jirky Marka na úklid posekané trávy z mokřých luk a rašelinišť v přírodních rezervacích.

Nejčastějším pracovním nástrojem jsou v případě dívek hrábě, v případě mužů vidle. Pracovní podmínky bývají náročné. Pracuje se 7 hodin denně za plat 50 Kč/hod. Kromě práce je součástí akcí zpravidla i nepracovní program. Ten sestává zejména z **celodenních cyklistických (někdy pěších) výletů** do přírody Třeboňska, Novohradských hor, Šumavy, České Kanady či Podyjí. Občas se můžete setkat se čtením básniček či trochou společného kreslení aj. **Podmínky účasti:** Věk od 16 let výše, chuť pracovat a schopnost odolávat nepohodě (zima, horko, komáři, voda, drzé požadavky náčelníka atd.). **Podmínky na akci:** Bydlení ve velkém vojenském stanu (nebo ve vlastním) na okraji rezervace, vaření společné - náklady rozpočítané mezi účastníky (asi 60 - 70 Kč/os./den). Počet max. 10 - 12 osob. Vegetariáni apod. jsou vítáni, smažky a alkoholici nikoli. **Nutné vybavení:** kolo!!, doklady, holínky, pláštěnka, spacák, karimatka, teplé a náhradní oblečení. Vhodné vybavení: hudební nástroje, vlastní básně či texty.

TERMÍNY:

19. 8. – 25. 8. Přírodní památka **Ďáblík** na Trhovosvinensku (*základna u mě na farmě*)

11. 9. – 19. 9. Přírodní památka **Kaliště** na Českobudějovicku

19. 9. – 28. 9. Přírodní památka **Ohrazení** na Českobudějovicku

po 28. 9. Přírodní rezervace **Dvořiště** na Třeboňsku

ZÁVAZNÉ PŘIHLÁŠKY: Písemně nebo e-mailem nejpozději 2 týdny před akcí na adresu: Ing. Jiří Marek - STROM, Chvalkov 22, 374 01 Čížkrajice. Tel.: 606 445 391, e-mail: marek.chvalkov@worldonline.cz. Uvádějte nejen mailovou, ale i standardní adresu!!! Při obsazeném termínu Vám nabídnou náhradní. Informace o místě a době srazu obdržíte asi týden před akcí na svůj e-mail. Termíny a více informací najdete www.istrom.cz.

Na setkání se těší Jiří Marek

----- ĎÁBLÍKOVA PORADNA -----

Jak je to s účastenstvím občanských sdružení ve stavebních řízeních?

O tom, zda občanská sdružení mohou být účastníky stavebních řízení, se diskutovalo hodně. Ustanovení § 109 zákona č. 183/2006 Sb. (stavební zákon) obsahuje výčet účastníků řízení, mezi nimiž občanské sdružení výslovně uvedeno není. Na rozdíl od řízení územního, které v § 85 odst. písm. b) téhož zákona stanoví, že jeho účastníky mohou být osoby, o kterých tak stanoví zvláštní právní předpis. Tímto předpisem je myšlen zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb, který říká, že občanská sdružení se mohou účastnit za splnění daných podmínek všech správních řízení, při nichž mohou být dotčeny zájmy přírody a krajiny. Dlouho se stavební úřady přely s občanskými sdruženími, že nejsou účastníky stavebního řízení, jelikož nejsou v zákoně jmenovány. Nakonec došlo dokonce ke zrušení ustanovení § 90 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny, které konstatovalo, že zákon o ochraně přírody a krajiny je předpisem speciálním vůči stavebnímu zákonu a dalším předpisům. Specialita jednoho zákona vůči druhému zakládá přednost použít jej před druhým, pokud jsou v rozporu. Zrušením tohoto paragrafu se problém „jakoby“ vyřešil a mnohé stavební úřady měly o argument navíc. Věc rozlousknul až Nejvyšší správní soud. Občanské sdružení Modrý most z Českých Budějovic podalo za právní pomoci Cally a EPS kasační stížnost a ten vydal v květnu tohoto roku ústavní nález, kterým potvrdil, že občanská sdružení mohou být za splnění dalších předpokladů účastníky stavebních řízení, pokud však tato stavební řízení mohou mít vliv na přírodu a krajinu. Je tedy nutné rozlišovat, zda se jedná o stavbu garáže nebo například stavbu mostu. Nejvyšší správní soud tedy potvrdil i názor Cally, který byl součástí kasační stížnosti, a totiž, že obecná právní zásada „norma speciální ruší normu obecnou“ platí i bez výslovného ustanovení v zákoně.

Pavla Matějková

Ekologická poradna sdružení Calla

Mimo běžná témata ekologické poradny u nás můžete hledat pomoc v oblastech, na které se specializujeme:

Procesně-právní poradenství - metodická i právní pomoc občanům, obcím a občanským aktivitám při rozhodování o stavbách a činnostech ovlivňujících životní prostředí, zapojování veřejnosti do procesů posuzování vlivů staveb na životní prostředí, využívání zákonů o poskytování informací, zakládání občanských sdružení, organizování občanských aktivit, zprostředkování posudků. *Za tuto oblast poradny odpovídá Pavla Matějková, dosažitelná na telefonu 384 971 933, e-mail: pavla.matejkova@calla.cz.*

Ochrana přírody a krajiny - odborná pomoc v oblasti biologie a ochrany přírody, chráněná území a péče o ně, územní a druhová ochrana přírody (se zaměřením na entomologii a botaniku), ekopedagogické využití chráněných území. *Za tuto oblast poradenství je zodpovědný Jiří Řehounek, volejte ho na telefon 384 971 934 nebo pište na e-mail: rehounekj@seznam.cz.*

Obnova těžbou narušených území - přirozená obnova těžbou narušených území (především ve šterkopískovnách), poradenství při tvorbě rekultivačních plánů využívajících přirozenou obnovu, využití těžbou narušených území v druhové ochraně a ekologické výchově a ekologie obnovy (restoration ecology). *V této oblasti Vám poradí Jiří Řehounek, kterého najdete na telefonu: 384 971 934, ale spíše na e-mailu: rehounekj@seznam.cz.*

Trvale udržitelná energetika - poradenství občanům, obcím i občanským sdružením v oboru obnovitelných zdrojů energie, jejich možnostech, dostupnosti, podporách pro realizaci, legislativě apod. Právní a všestranná informační pomoc obcím, u nichž by mohlo být vybudováno konečné úložiště vysoce radioaktivních odpadů, archiv informací k jaderné energetice. *Pro odpovědi z oblasti energetiky se obraťte na Edvarda Sequense na telefon: 384 971 932, e-mail: edvard.sequens@calla.cz.*

Poradenské hodiny pro veřejnost v kanceláři sdružení - Fráni Šrámka 35, České Budějovice:

*V červenci a srpnu je provoz poradny pro osobní návštěvy omezen na pondělky 13 - 17 hod.
Děkujeme za pochopení.*

Osobní návštěva mimo poradenské hodiny je možná po předchozí domluvě. Využijte poradenství pomocí e-mailu: poradna@calla.cz. Písemné spojení: Calla, P.O. BOX 23, 370 04 České Budějovice.

Zpravodaj Ďáblík pro své členy a přátele vydává:

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: P. O. BOX 23, 370 04 České Budějovice

Sídlo: Fráni Šrámka 35, České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 310 166, 387 311 381

Fax: 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz

Internet: <http://www.calla.cz>

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Uzávěrka dalšího čísla je 31. srpna 2010. Články posílejte na edvard.sequens@calla.cz. Za sestavení Ďáblíku i vedení odběratelské databáze je zodpovědný Edvard Sequens. Za jazykové korektury a úvodníky odpovídá Tomáš Malina. Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na stránkách sdružení Calla.

» Nechcete-li dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás okamžitě vyřadíme z adresáře. «

» Chcete-li se přihlásit k jeho pravidelnému odběru, pište na calla@calla.cz «